

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมประจำชาติที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยเป็นสิ่งที่คนไทยควรภาคภูมิใจและหวงแหนในภาษาของเรา ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเรียนได้ดี ปฏิบัติกิจกรรมได้ประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียน ดังนั้นการฝึกฝนการใช้ภาษาเพื่อให้เกิดความสามารถทางด้านความเข้าใจในการอ่านจึงเป็นความจำเป็นของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในระดับประถมศึกษาที่เป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปและใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

การสื่อสารในยุคปัจจุบันเป็นการสื่อสารที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ต้องอาศัยทักษะการอ่านเป็นสำคัญ ในการค้นคว้าหาความรู้ทั้งผู้ที่กำลังศึกษาและแม้แต่ผู้ที่ทำงานการอ่านมีความสำคัญสำหรับการค้นคว้า ด้วยความสำคัญของการอ่านที่ต้องอ่านด้วยความเข้าใจเพื่อการสื่อสารที่ถูกต้องตรงกันระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร การฝึกทักษะการอ่านจึงยังมีความสำคัญที่สมควรจะได้รับการพัฒนาฝึกฝน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยทั่วไป การอ่านเป็นทักษะที่ผู้เรียนใช้มากกว่าทักษะอื่นประมาณร้อยละ 90 ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษา นักเรียนจะต้องอ่านทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ต้องอาศัยทักษะการอ่านเป็นสำคัญ (กรมวิชาการ, 2545 : 3) ดังจะเห็นได้ว่านักเรียนที่อ่านหนังสือเก่งจะมีผลการเรียนดีกว่านักเรียนที่มีปัญหาในการอ่าน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 23 (4) กล่าวว่า การจัดการศึกษาควรให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง มาตรา 24 (4) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกวิชา (ราชกิจจานุเบกษา, 2542 : 10) และจากมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) สาระที่ 1 : การอ่าน มาตรฐาน ท1.1 (2) กำหนดไว้ว่าให้ผู้เรียนสามารถแยกข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ ดีความ สรุปลหาความสำคัญในเรื่องที่อ่านและใช้แผนภาพโครงเรื่องหรือแผนภาพความคิด พัฒนาความสามารถการอ่าน นำความรู้ ความคิด พัฒนาความสามารถการอ่าน (กรมวิชาการ, 2544 : 10) จากความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นภาระของครูในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และเป็นตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กิจกรรม

การเรียนรู้ประเภทแผนภาพโครงเรื่องที่ผู้เรียนได้ปฏิบัตินั้นเป็นการวิเคราะห์ใจความสำคัญ รายละเอียดของเรื่องที่อ่าน โดยบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนกิจกรรมผังความคิดเป็นกิจกรรมที่ฝึกผู้อ่านให้มีการคิดวิเคราะห์เรื่อง ในลักษณะของใจความหลัก ใจความรอง รายละเอียดของเรื่อง บันทึกด้วยเส้น ภาพประกอบตัวอักษร ตกแต่งด้วยสีที่ส่งเสริมการทำงานของสมองทั้งสองซีก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เกี่ยวกับการอ่านในการเสด็จพระราชดำเนิน เปิดงานหนังสือแห่งชาติว่า “ การอ่านจะเป็นการสร้างเสริมทั้งด้านของความคิด การวิเคราะห์ การประมวลผล การใช้ทฤษฎีให้เกิดผลทางปฏิบัติ และยังช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีในสังคมทุกระดับไปจนถึงสังคมโลก ส่งผลให้มนุษยชาติอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข” (พิมพ์ข่าวการศึกษา. 2551 : 12)

จากพระราชดำรัสดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การอ่านมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับการคิด การวิเคราะห์ การประมวลผล กิจกรรมผังความคิดเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงการทำงานของสมอง ในการเชื่อมโยงความคิด ความรู้จากประสบการณ์เดิม และความรู้จากการอ่าน เพื่อความเข้าใจในสารที่อ่าน ส่งผลต่อความสันติสุขในสังคมของมนุษยชาติ

ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ผู้เรียนต้องใช้สมาธิและความสามารถที่มีประสิทธิภาพจึงจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่านและสื่อความได้ตรงกับผู้ส่งสาร จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษานักเรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2546 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า ผลการประเมินกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60.12 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 43.36 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. 2548 : 10) ที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ไม่น่าพอใจและมีผลต่อการประเมินในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย

กิจกรรมผังความคิดเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งของกรอบมโนทัศน์ที่แสดงถึงการทำงานของสมอง โดยการเขียนเป็นแผนภาพหรือแผนผัง ที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของโครงสร้างความคิดที่จัดเก็บอยู่ในสมอง ทำให้มองเห็นความรู้ที่ได้อ่านในมิติที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับข้อมูล กับมิติที่เป็นวิถีทางที่จะเชื่อมโยงข้อมูลนั้นกับข้อมูลอื่น (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. 2544 : 61) เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ได้ความคิดรวบยอด โดยการทำความเข้าใจเนื้อหา (ปีทมน รักสนอง. 2547 : 60)

ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถด้านความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงสมควรที่จะศึกษาวิธีสอนความเข้าใจในการอ่านโดยใช้กิจกรรมผังความคิดมาเพิ่มประสิทธิภาพทางการอ่านให้กับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในเขตอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมผังความคิดกับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในเขตอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมผังความคิดกับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยและเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมผังความคิดกับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งผลการวิจัยนอกจากจะช่วยให้ทราบว่าวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบใดจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยและเจตคติต่อวิชาภาษาไทยสูงกว่ากันแล้ว ยังสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการใช้จัดกิจกรรมสาระอื่นของการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามมาตรา 22 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547 : 12) ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

ขอบเขตการวิจัย

1. หน่วยในการวิเคราะห์ / หน่วยในการศึกษา
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เขตอำเภอบางไทร
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในเขตอำเภอบางไทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 34 ห้องเรียน รวมจำนวน 541 คน
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

เขตอำเภอบางไทร ที่ได้มาจากการสุ่มแบบง่าย 2 ห้องเรียน จากจำนวน 34 ห้องเรียน และจับฉลาก เป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม

2.3 กลุ่มทดลอง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบางพลี (บุษย์บุรณะ) อำเภอบางไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 25 คน

2.4 กลุ่มควบคุม คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดไทรโสภณ (ปราสาททองโอสถสงเคราะห์) อำเภอบางไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 20 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ วิธีจัดการเรียนรู้ 2 วิธี คือ

3.1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมฝังความคิด

3.1.2 การจัดการเรียนรู้แบบปกติ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 ความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย

3.2.2 เจตคติต่อวิชาภาษาไทย

ระยะเวลาที่ใช้ทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ใช้เวลาในการทดลอง 20 ชั่วโมงทดสอบก่อนเรียน 1 ชั่วโมง และทดลองหลังเรียน 1 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 21 ชั่วโมง

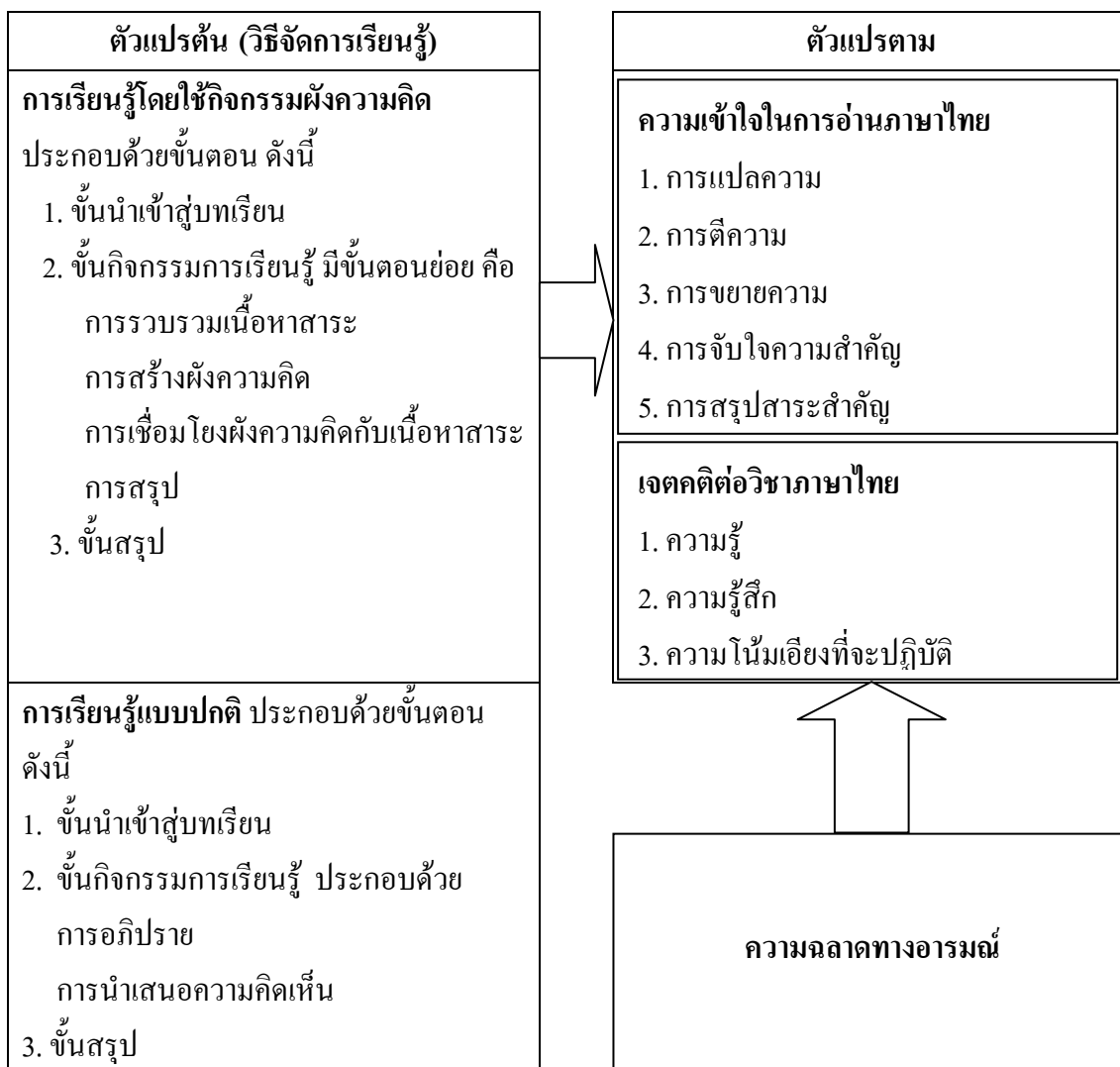
เนื้อหาที่ใช้ทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการอ่านเพื่อความเข้าใจตามมาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สารการอ่านที่ผู้วิจัยได้นำบทความมาเป็นเนื้อหาในการอ่าน

กรอบความคิดในการวิจัย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยทั่วไปครูผู้สอนมักสอนทักษะการอ่านโดยใช้วิธีการสอนแบบเดิม เริ่มจากการสอนคำศัพท์ตามด้วยกิจกรรมฝังการอ่านจับใจความ การอ่านกวาดสายตาเพื่อหาข้อมูลเฉพาะ หลังจากนั้นจะตอบคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจ (กรมวิชาการ. 2545 : 124) ฝังความคิดเป็นแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ของสาระหรือความคิดต่าง ๆ ให้เห็นเป็นโครงสร้างในภาพรวม โดยใช้เส้น คำ สี เครื่องหมาย รูปทรงเรขาคณิต แสดง

ความหมายและความเชื่อมโยงความคิด (ปัทมน รักสนอง. 2547 : 12 ; อ้างอิงจาก พิมพ์พันธ์ เศษะคุปต์. 2544. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิด วิธีการ เทคนิคการสอน 2. หน้า 180) ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมผังความคิดมาใช้ในการพัฒนาความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย ตามกรอบแนวคิด ดังนี้



ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเข้าใจในการอ่าน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการแปลความ ตีความ ขยายความ จับใจความสำคัญและสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านที่วัดได้จากคะแนน ในการทดสอบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมผังความคิดก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เจตคติต่อวิชาภาษาไทย หมายถึง ความรู้สึก ท่าที และแนวโน้มของการกระทำของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมผังความคิดก่อนเรียนและหลังเรียน

3. การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมผังความคิด หมายถึง กิจกรรมที่ใช้ในการฝึกความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยที่มีขั้นตอนการสอน ดังนี้

3.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการทบทวนความรู้เดิม และการกระตุ้นผู้เรียนในการที่จะเรียน

3.2 ขั้นสอน เป็นการจัดระเบียบข้อมูลและการฝึกคิดโดยใช้ผังความคิด ซึ่งแบ่งออกเป็นกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรม คือ

3.2.1 กิจกรรมการรวบรวมเนื้อหาสาระ ผู้เรียนสรุปความคิดหลัก ความคิดรอง และรายละเอียดของบทเรียน

3.2.2 กิจกรรมการสร้างผังความคิด ผู้เรียนจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการอ่าน

3.2.3 กิจกรรมการเชื่อมโยงผังความคิดกับเนื้อหาสาระ เป็นการจัดปรับผังความคิดของผู้เรียนร่วมกัน

3.2.4 การสรุป เป็นการให้ผู้เรียนนำเสนอผังความคิดที่สร้างต่อกลุ่ม

3.3 ขั้นสรุป ผู้เรียนได้นำเสนอผังความคิดต่อกลุ่ม

4. การเรียนรู้แบบปกติ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูโดยทั่วไปนิยมใช้ซึ่งมีลำดับขั้นการจัดกิจกรรม ดังนี้

4.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้พร้อมที่จะเรียนรู้

4.2 ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่มีขั้นตอนย่อย คือ

4.2.1 การอภิปราย

4.2.2 การนำเสนอผลการอภิปราย

4.2.3 การทำแบบฝึกหัด หรือกิจกรรมต่อเนื่อง

4.3 ขั้นสรุป เป็นการสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน

5. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 สังกัดโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. คะแนนเฉลี่ยความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมผังความคิด สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมผังความคิด สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองในการเรียนรู้ความเข้าใจในการอ่านด้วยกิจกรรมผังความคิด เปรียบเทียบกับการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ ที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน นำไปปรับปรุงพัฒนาการสอนความเข้าใจในการอ่านให้เกิดประสิทธิภาพ
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในการนำกิจกรรมผังความคิดไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ